

לקט תשובות

מהגר"ח קניבסקי זצ"ל

אוסף של קרוב לאלף שו"ת
ממרחן שר התורה הגאון
ר' חיים קניבסקי זצ"ל
נשאלו ע"י אלימלך וויינגארטען

קיץ תשפ"ג

הוצאה ראשונה -
ל' תשרי תשפ"ג
למזכרת שמחת נישואין של
בננו שאול וחנה לנדמן הי"ו

הוצאה שניה עם הגהות
ותיקונים - קיץ תשפ"ג

הפצה בארה"ב
עם הספר
718-377-0047
lmHaseferLevitz@gmail.com

©
כל הזכויות שמורות למר"ל

הערות והארות ותיקוני טעויות
גא לשלוח לכתובת המחבר:

אלימלך וויינגארטען

58 Dykstras Way East

Monsey, NY 10952

845-352-3760

או:

LeketTeshuvos@gmail.com

כריכה עימוד ועיצוב:

IMPRINT

imprint7781@gmail.com

Tel: +972-2650-7781

תוכן ענינים

שאלות ותשובות על תנ"ך.....א.

שאלות ותשובות על הש"ס.....יא.

שאלות ותשובות על הרמב"ם.....נא.

שאלות ותשובות על שו"ע או"ח ומשנ"ב.....נז.

שאלות ותשובות על שו"ע יו"ד.....קנה.

שאלות ותשובות על שו"ע אה"ע.....קסג.

שאלות ותשובות בענינים שונים.....קסז.

מפתח מקורות.....קעה.

שאלות ותשובות של הרה"ג ר' אליהו הכהן גליק שליט"א.....קצג.

אליהו ברודנא
Rabbi E. Brudny
1752 East 18th Street
Brooklyn, NY 11229

ב"ה

ז' אדר תשפ"ג לפ"ק

הנה ידידי היקר הבחור החשוב שרגא פייוול וויינגרטן נ"י ממצוייני ישיבת אהל תורה בעיר מונסי עמל ויגע ללקט ולסדר אוסף יקר של שאלות ותשובות בין אביו הרב הגאון יקר יקרים הנודע לתהלה בגדלותו בתורה ובאצילות הליכותיו מוהר"ר יעקב אלימלך שליט"א ובין גאון ישראל הגר"ח קנייבסקי זצ"ל וכמעט אין בנמצא כבושם הזה ויום בשורה הוא לעולם התורה שיוצא לאור אוסף כ"כ גדול של שאלות ותשובות של רבן של ישראל לשאלות ת"ח כ"כ גדול וידידי הבחור החשוב שרגא פייוול נ"י סידר את הדברים באופן נפלא ומהודר וחילו לאורייתא והנני לברך את ידידי עוז הרב הגאון ר' יעקב אלימלך שליט"א ואת כל משפחתו ובפרט את היקר שרגא פייוול נ"י בכל הברכות והצלחות וזכות רבן של ישראל יעמוד להם ויגן עליהם לכל מילי דמיטב.

החותם ביקרא דאורייתא ובחיבת הקודש

אליהו ברודנא

מכתב מאת הרה"ג ר' שלמה קניבסקי שליט"א
בן מרן שר התורה הגר"ח קניבסקי זצ"ל

בס"ד אייר תשפ"ג

מה נכבד היום בהגלות נגלות שאלות ששאל הרב הנאון רבי אלימלך וויננארטן שליט"א
את אאמור מרן שר התורה וצוק"ל ואת אשר השיב לו אאמור וצוק"ל.

וידוע דרכו של אאמור לענות בקצרה מועט המחזיק את המרובה, והרבה גופי תורה תלויים
בכל אות ואות בידוע. ויפה עשה בנו הבחור החשוב שרגא פייו"ל שיח" שסידר את השרת
באופן שיהיה שזה לכל נפש. הן בסידור השאלות לפי ענינים. והן בביאור התשובות
ובהרחבתם למען יובנו הדברים.

והיות ודברי התורה של אאמור חביבין מאד אצל כל לומדי התורה בודאי יתקבלו הדברים
בחביבות, ויחזיקו לו טובה ושכרו כפול מן השמים להגדיל תורה ולהאדירה.

הברכה לכבוד התורה ולומדיה

א"ל וי"ל

הקדמה

אודה לה' בכל לבב שהננו מוציאים לאור בעז"ה מהדורה שני' של תשובות מרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל שקבלנו במשך כמו עשרים שנה.

במהדורה זו, תיקנו בו הרבה טעויות שהיו במהדורה ראשונה, וגם סדר השאלות לפעמים נשתנו לטובה.

עוד השתדלנו במהדורה זו, שבכל מקום שהשאלות שלנו [או שאלות דומות] מופיעים בספר דעת נוטה (ד' חלקים השכמת הבקר כו', ציצית, תפלין, מזוזה שנסדר ע"י בנו של מרן שר התורה זצ"ל יבדלחט"א ר' שאול קניבסקי שליט"א) מציינים אנו את מקומו, ומי שרוצה להבין תשובות מרן הגר"ח זצ"ל על בוריים, יפנה לספר דעת נוטה שיש בו מקורות וביאורים וכן מה שביאר מרן זצ"ל בעל פה את תשובותיו. גם קבלנו כמה הערות והארות וציונים לספרים אחרים וכו' על מהדורה ראשונה. וישר כחכם לאותם שהעירו לנו, וכתבנו הערותיהם במהדורה זו.

בסוף הספר הוספנו מאת הרה"ג ר' אליהו הכהן גליק שליט"א שו"ת שקיבל ממרן הגר"ח קניבסקי זצ"ל, רובם בעל פה, מלבד מה שנרשם שם שהוא מכת"י.

כמה פעמים כתב לנו מרן הגר"ח זצ"ל שאינו פוסק שאלות למעשה, וכן בכל הספרים הנדפסים עם תשובותיו כתוב כן ע"פ הוראתו, על כן גם אנו מכריזים שאין להורות הלכה למעשה מספר הזה.

וכאן המקום להודות לבני שרגא פייוול שיחי' שטרח ועמל הרבה בזה הספר להוציאו לאור. יה"ר מלפני אבינו שבשמים שיזכנו לגדלו להיות אילן רברבי בתורה ויראת שמים עם כל הברכות ברוחניות וגשמיות, ויהא לנו רוב נחת ממנו, יחד עם כל המשפחה.

ואזכיר בזה להודות לכבוד אבי מורי ר' יצחק שליט"א ואמי מורתי רעכיל
תחי' שגדלוני במסי"נ בתורה וביראה עד היום. גם אזכיר את כבוד מו"ח
הרב אליהו גראדשטיין שליט"א שמוסר נפשו בעד המשפחה כולה.
יתברכו כולם משמיא באריכות ימים ושנים בבריאות וברוב נחת. ובזאת
אודה בכל לבי לרעיתי מנשים באהל תברך שתחי' אשר עליה שייך לומר
שכל אשר לי שלה הוא.

אלימלך וויינגארטען

הקדמת העורך

הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה להוציא לאור ספר לקט תשובות מהגר"ח קניבסקי באופן נפלא המתאים לכבוד התורה ולכבוד רבינו שר התורה זצ"ל.

בספר זה השקענו שעות ע"ג שעות להוציאו באופן הכי יפה ומסודר, והכל בסייעתא דמרי דעלמא כולה, שהכל ממנו וזכות הוא לנו שעשה אותנו השלוחים להגדיל תורה ולהאדירה.

כבר זה כמה חדשים משעה שעלה בדעתנו להוציא לאור מהדורה שניה מפוארת של שו"ת הגר"ח קניבסקי זצ"ל, אך הקב"ה סיבב שימשך המלאכה זה כמה חדשים, ועתה יו"ל בעז"ה בקיץ של תשפ"ג.

באן המקום להודות ולהלל לכל אותם שסייעו בהוצאת ספר זה, הן בגוף הן בממון הן בעידוד וחיזוק [ולא אפרט שמם בעבור רצונם להישאר בעילום שם, אבל הם יודעים היטב שאני מתכוין להם]. אני ממשיך להם ברכה חמה שיצליחו בכל עסקם וימלא ה' משאלות לבם לטובה, ויזכו לרוב ברכה והצלחה ברוחניות ובגשמיות.

ויה"ר שמטרת הספר שהוא להגדיל תורה ולהפיץ תורת מרן שר התורה זצ"ל יתמלא, ויתקבל בחיבה בכל תפוצות תבל בין לומדי התורה - הקדושה והמתוקה לנו וכמאמר (ע"פ משלי ג' ט"ו) יקרה היא מפנינים וכל חפצים לא ישוו בה, שהוא באמת גמטריא של "לקט תשובות" [עם הכולל], ויהא עילוי נשמה למרן ר' שמריהו יוסף חיים בן ר' יעקב ישראל ז"ל, עד שנזכה לביאת משיח צדקנו להיגאל מגלות המר הזה בביאת משיח צדקנו במהרה בימנו אמן!

שרגא פייוול

בן הרה"ג ר' אלימלך וויינגארטען שליט"א

דוגמא - מכתבים יחידיות מתוך מאות המכתבים שקיבלנו
ממרן הגרר"ק זצ"ל בכת"י:

[א] תאריך דואר ב' אייר תשנ"ו, ולמספרם 6/21/1996

האגודה (ד) ימין דבריהם אל המלך כאלו הם ימים כיוון (ג) מי רומה פה לאאואוץ צללכה ב' חקת (ד) גרר"ק
(ה) למען נים ולא צדד (ו) לא (ז) לא (ח) ונתנה לא (ט) אלוויז (י) לא ענין כן

מ"י ונ"יץ וזיין יאמ צב

ISRAEL

- (א) שאלה כ'.
- (ב) שאלה תתל"ה.
- (ג) שאלה תתל"ב.
- (ד) שאלה תשפ"ב.
- (ה) שאלה תשפ"ד.
- (ו) שאלה ש"מ.
- (ז) שאלה שמ"א.
- (ח) שאלה תרכ"ג.
- (ט) שאלה תקע"ה.
- (י) שאלה תקע"ד.

[ב] תאריך דואר ח' תמוז תשנ"ז, ולמספרם 7/13/1997

- (א) שאלה קס"ו.
- (ב) שאלה קס"ז.
- (ג) שאלה תתנ"ט.
- (ד) שאלה תת"צ.
- (ה) שאלה תש"נ.

(א) מאתר

(ד) אין דיין ספרי ורץ

(ג) יפסי ממציא

(ז) כעזאני מיוזג קרש להיחידא

(ה) שני ורד

ג] תאריך דואר י"א אייר תשנ"ז, ולמספרם 5/18/1997

(א) הציור כזה
(ב) אייך טון אלע הציורג כצימסיק

א) שאלה קנ"ו.

ב) שאלה שי"ט.

ד] תאריך דואר י"ז טבת תשנ"ז, ולמספרם 12/22/1996

(א) אהב יוכד
(ב) אמתים פערד תמה
(ג) אכז
(ד) זי פסייז קיט א' א' ממל'ין יו צמא נס
(ה) נאמה אהמ'קן אהפן

א) שאלה קמ"ד.

ב) שאלה רס"ב.

ג) שאלה תל"ה.

ד) שאלה פ"ב.

ה) שאלה תתכ"ח.

ספר בראשית

א. רמב"ן (פתיחה על התורה) כל התורה מתחילת ספר בראשית עד לעיני כל ישראל, נאמרה מפיו של הקב"ה לאזניו של משה, כענין שאמר להלן (ירמי ל"ו י"ח) "מפיו יקרא אלי כו" ע"כ. אם זה הי' בכל הנביאים ג"כ, או הנביאים קיבלו צורת הנבואה מהקב"ה, וכתבו המלים מעצמם (עי' סנהדרין פ"ט - אין שני נביאים מתנבאים בסגנון אחד).

♦ יש בזה הרבה מדרגות וקשה לדעת.

ב. סדר עולם (פרק א'), חנוך קבר את אדם. למה לא קברו שת בן אדם.
♦ הכונה הי' בקבורתו.

ג. בראשית (א' כ') [יום חמישי] ישרצו המים שרץ נפש חיה. פרש"י שרץ כל דבר חי שאינו גבוה מן הארץ בעוף וכו' בשקצים וכו' ובריות וכו', ע"כ; ואילו ביום ששי כתיב בהמה ורמש. מתי נברא שרץ של שקצים ובריות, ביום חמישי או ששי.
♦ ביום ה' רק מהמים.

ד. וינחם ה' כי עשה את האדם (סוף בראשית ו' ו'), פרש"י נהפכה מחשבתו. קשה לי, הכתיב (במדבר כ"ג י"ט) "לא איש קל ויכזב ובן אדם ויתנחם" הרי דאין נחמה לפני הקב"ה (ורש"י גופא מביא פסוק "ובן אדם ויתנחם").
♦ כבר שאלוהו חז"ל בב"ר¹ עיי"ש התשובה.

ה. אם זה הי' נס מה שהתיבה החזיק כל הבהמות שבעולם.
♦ עי' רמב"ן².

ו. פ' וירא רש"י (י"ח ט') ויאמרו אליו - כדי לשגר לה כוס של ברכה. קשה, הלא לא הי' לחם (כדפרש"י פסוק ח' - ולחם לא הביא) וא"כ ליכא ברכת המזון, וליכא כוס של ברכה.
♦ כר"ג³ דמברכין על כל ז' המינים.

1. כעת לא מצאנו בב"ר.

2. פרק ו' פסוק י"ט (ד"ה מכל בשר).

3. ברכות ל"ז א' כדלקמן בסמוך.

ז. רש"י (פ' וירא י"ח ט') ויאמרו אליו כדי לשגר לה כוס של ברכה, ע"כ. קשה לי, הא פרש"י לעיל (פסוק ח') לחם לא הביא לפי שפירסה שרה נדה, ע"כ; ואם אין לחם אין ברכת המזון.
 ♦ אתי כר"ג ברכות ל"ז א'.

ח. רש"י ר"פ חיי שרה (כ"ג א') בת ק' כבת כ' לחטא, מה בת כ' לא חטאה שהרי אינה בת עונשין כו', ע"כ. קשה לי מה ראוי שלא חטאה, אולי היא חטאה, אך אינה בת עונשין.
 ♦ א"כ למה הוקשה לבת ק'.

ט. מהרי"ל דיסקין עה"ת (בראשית כ"ג ב') - "לספוד לשרה ולבכתה" - גם בתו של אברהם אבינו מתה, כשמתה שרה, ע"כ. אם יש מקור לזה בדברי חז"ל או בראשונים.
 ♦ ס' מנחה בלולה⁴ בשם מדרש.

י. רש"י (בראשית כ"ה כ"ו ד"ה בן ששים שנה) - עד שנעשית בת י"ג שנה וראוי להריון, ע"כ. בכתובות דף ל"ט א' מבואר דנערה בת י"ב שנה מתעברת.
 ♦ יתכן שהמדרש הזה ס"ל כרשב"א נדה מ"ה ב'⁵.

יא. יששכר קורין יִשְׁכָּר; אם יש מנהג שבפעם ראשונה בתורה (מקרא שמו יששכר בראשית ל' י"ח) קורין יִשְׁשָׁכָר (שוא נח על ש' שני).
 ♦ יש מנהג והוא ע"פ המדרש המובא בדעת זקנים פ' ויצא⁶.

יב. שמעתי, שבבית הכנסת של החזו"א הנהיג לקרוא יִשְׁשָׁכָר בשוא נח על שין שני - בפעם ראשון בתורה, אם נכון.
 ♦ נכון.

4. לר' אברהם מנחם ראפאפורט, ד"ה ולבכתה.

5. ד"ה אלא לעונשים.

6. וז"ל (ל' י"ח) יששכר יש בו שני שינין, אחת בשביל משמעות דנתן אלקים את שכרי, ואחת כנגד שכר שכרתיך שהוא לשון גנאי, ולכך אינה נקראת. ד"א משו"ה אינה נקראת לפי שנתנה ליוב בנו כדכתי' ובני יששכר וגו' (בראשית מ"ו י"ג), אמר יששכר אין יוב שם הגון, אוסיף לו אות אחת משמי ויקרא שמו ישוב, והיינו דכתיב בסדר פינחס (במדבר כ"ו כ"ד) לישוב, עכ"ל.

יג. פ' ויצא (ל"א ט') ויצל אלקים את מקנה אביכם. למה כתיב אביכם במ"ם (לשון זכר) ובכל הפרשה כתיב אביכן, ידעתן כו'.

♦ עי' תוס' השלם⁷ ופרדס יוסף⁸.

יד. פ' ויחי (מ"ט ג') ראשית אוני, פרש"י היא טפה ראשונה. קשה לי, הא בפ' ויצא (פרק כ"ט) מבואר בקראי דנשא תחלה לאה, ואחר שבוע נשא רחל, ואח"כ וירא ה' כי שנאה לאה ויפתח את רחמה ורחל עקרה, הרי שלא הי' ראובן מטפה ראשונה.

♦ ויפתח מיד⁹.

ספר שמות

טו. מה אכלו בהמות של בני ישראל במדבר [רש"י (שמות ט"ז כ"א) הביא שהאילים וצבאים אכלו המן שנימוחו, משמע דסתם בהמות לא].

♦ הבאר הי' מגדל להן כל מיני צמחים ומזה היו הבהמות רועות עי' ילקוט פ' פקודי¹⁰.

טז. לא תנאף (כ' י"ג) מתרגמים ב"בית יעקב" לילדות קטנות, מצוה ללבוש בגדים צנועים. אם נכון (או אין זה פשט בקרא).

♦ זה בכלל.

יז. פ' יתרו (כ' כ"ג) ולא תעלה במעלת על מזבחי וגו'. למה א"כ במנרה הי' מעלות (כפרש"י בפרשת בהעלותך (ח' ב' ד"ה בהעלותך)).

♦ רק במזבח אסור.

יח. פ' משפטים (כ"ג ב') לא תהי' אחרי רבים לרעות. אור החיים (ד"ה לא תהיה) פתחו כל חבריו לחובה בדיני נפשות והוא חושב בדעתו כי הוא זכאי, לא

7. וז"ל שם (באות א') וכו' מקנה אביכם, עשה אותם כזכרים כלומר תהיו גברתניות לעוזרני, ע"כ, עיי"ש.

8. אות ע"ה.

9. אולי ר"ל דוירא ה' דעתידה להיות שנאה, ויפתח מיד, ונתעברה מיד קודם נישואי רחל, וצ"ע. והרב בן ציון היימאוויץ שליט"א אמר, שיש לפרש ע"פ הגמ' ב"ב קכ"ג א' ששנואין מעשה עשו בפני, ופי' וירא ה' מיד, ועי' ליקוטי יהודה פ' ויצא. ועיין מהרש"א יבמות ל"ד ב'. ועיין עוד בבעלי הנפש להראב"ד שער הקדושה (בני תמורה).

10. ילקוט ש"ס פ' פקודי (אות תכ"ו).

יתחכם לומר חייב (ואז יהא דינו פטור) אלא חייב לומר זכאי, ע"כ. קשה לי, הא פיקוח נפש דוחה כל התורה כולה, וא"כ הוא מחוייב לומר "חייב" כדי להציל את נפשו (דלדעתו הוא באמת פטור ממיתה).

♦ **מה שהתורה מחייב זה שיעשה.**

ספר ויקרא

ט. בכל קדש לא תגע (ויקרא י"ב ד'). אבן עזרא (ד"ה בכל קדש) כמו המעשר והתרומה כו', ע"כ. קשה לי הא הוי טבולת יום ארוך, וטבוי מותר במעשר [כלים פ"א מ"ה].

♦ **מחלוקת ר"מ וחכמים אם שני אסור במעשר (חגיגה י"ח ב').**

כ. ויקרא (י"ב ח') אחד לעולה ואחד לחטאת, פרש"י (ד"ה אחד לעולה) לא הקדימה הכתוב אלא למקראה אבל להקרבה, חטאת קודם. שפתי חכמים (אות ל') הא דלא פרש"י זה לעיל דכתיב "כבש בן שנתו לעולה ובן יונה או תור לחטאת" משום דהתם עולת בהמה קודמת לחטאת העוף אף להקרבה, ע"כ. קשה לי, דבזבחים דף צ' א' מפורש דחטאת העוף קודמת אף לעולת בהמה ואיפסיק ברמב"ם (פ"ט תמידין ומוספין ה"ח).

♦ **הוא באמת תמוה.**

כא. קדושים תהיו (י"ט א'), פי' רמב"ן (ד"ה קדושים תהיו) בכלל זאת הצואה - הנקיות בידיו וגופו כמו שאמרו "והתקדשתם" אלו מים ראשונים, "והייתם קדושים" אלו מים אחרונים, כי אע"פ שאלו מצות מדבריהם כו', ע"ש. אם כוונתו דוקא לנקיות של מצוה או גם סתם לרחוץ גופו להיות נקי הוי בכלל קדושים תהיו.

♦ **כוונתו לאכילה.**

כב. רבינו בחיי (פ' קדושים [י"ט י"א] לא תגנבו), תשו' הרי"ף (הובא בתשו' הרשב"א סוף חלק ששי סי' רפ"ו) כל גניבה הוא גזילה ג"כ ועובר אלא תגזול, ע"כ. אם יש מי שחולק ע"ז [דלכאוי יש ראי להם מב"מ ס"א ב' לא תגנבו דכתב רחמנא ל"ל].

♦ **מגמ' אין ראי דאפשר למילף זה¹¹.**

כג. רש"י (ויקרא כ"ב כ"א) לפלא נדר - להפריש בדיבורו, ע"כ. שפתי חכמים (ק') שלא תאמר אם חשב בלבו להביא נדר יביא נדר, ע"כ. קשה לי, הא מפורש בשבועות כו: דמחשבה מהני בקדשים.

♦ הכונה שחשב להוציא בשפתיו.

כד. רמב"ן פ' אמור (כ"ג ב' ד"ה דבר) לא האריך לבאר המוספים שלא רצה שינהגו להם במדבר, עכ"ל. קשה טובא, הא משנה מפורשת היא (מנחות מה:): שכל האמור בחומש הפקודים קרב במדבר.

♦ הרי מחלוקת שם.

כה. ויקרא (כ"ה כ"ה) רד"ה וגאל את ממכר אחיו, ואין הלוקח יכול לעכב, עכ"ל. מה מקור בדברי חז"ל.

♦ הוא פשטי דקרא.

ספר במדבר

כו. פ' בהעלותך (י"א א') פרש"י (ד"ה רע) שלשה ימים שלא נחנו מעינוי הדרך. קשה, הא לעיל (י' ל"ג) כתב רש"י דרך שלשת ימים - מהלך שלשת ימים הלכו ביום אחד, ע"כ; הרי שלא הלכו רק יום אחד.

♦ אבל הלכו מהר.

כבוד ר' א"ו שליט"א,
איני מבין השו"ט, הלא מפורש בגמ' דלא כרבינו בחיי שאם נוטל את שלו דרך גניבה אע"פ שאינו גזלן מ"מ הוא עובר על לא תגנובו כמפורש בגמ'.
וזה מה שהשבנו לברר הענין:

כבוד הרה"ג ר' דוד קאהן שליט"א,
אעתיק את דברי רבינו בחיי (פ' קדושים אות י"א, לא תגנובו) וז"ל, ודרשו רז"ל בבבא מציעא (ס"א ב') לא תגנובו אפי' ע"מ למיקט כו' והוצרכו רז"ל לדרוש כן לפי שהוא קרא יתירא דהא כתיב לא תגזול וכל מי שגונב גזול הוא, וא"כ הרי איסור גנבה בכלל לא תגזול, ולמה נכתב כאן לא תגנובו, אפילו ע"מ למיקט, עכ"ל.

הרי דקאמר רבינו בחיי, דכל גונב בסתר את של חבירו, הרי הוא בכלל לא תגזול ולכך לא תגנובו מיותר לדרוש אפי' ע"מ למיקט [א"נ לדרשא שהביא כתר"ה שליט"א שלא לגנוב שלן].
[אגב: לא מצאתי כעת גמ' מפורשת דגונב שלו הוא בכלל לא תגנובו אלא בגמ' ב"ק כ"ז ב' בן בג בג אומר אל תיכנס לחצר חבירך ליטול את שלך שמא תראה עליו כגנב, ע"כ. משמע שהוא איסור דרבנן, אולם בתו"כ (פ' קדושים פרשתא ב' אות ב') מביא דין בן בג בג על פסוק לא תגנובו, אך יתכן שהוא אסמכתא].
אלימלך וויינגארטען.

כז. רש"י (במדבר י"ג כ"ג) ואם חפץ אתה לידע כמה משאוי אחד מהם צא כו' משקל כל אחת ארבעים סאה, ע"כ. קשה לי, הא משא של אדם בינוני הוי חמש סאה (כדפרש"י בב"מ פ: ד"ה קב לכתף) ואולי היו המרגלים בינונים. ♦ היו גבורים.

כח. פ' בלק (כ"ב ל"ה) לך עם האנשים, פרש"י (ד"ה לך) בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו. קשה לי, אמאי לא הביאו רש"י לעיל (פסוק כ') "קום לך אתם" כמו בגמ' מכות י' ב'. ♦ לא הקפיד ע"ז¹².

כט. רש"י (סוף פ' פנחס כ"ט ל"ט ד"ה לבד מנדריכם), נדרים שנדרתם כל השנה תקריבום ברגל, שמא יקשה לו לחזור ולעלות לירושלים ולהקריב נדריו, ונמצא עובר בבל תאחר. קשה, אמאי לא נקט דעבר אעשה אף על רגל אחד (ר"ה ו.).

♦ כי הגמ' מקשה ע"ז ולא רצה ליכנס לפלוגתא.

ל. רש"י סוף פ' פנחס (כ"ט ל"ט) לבד מנדריכם, נדרים ונדבות תקריבום ברגל שמא יקשה וכו' ונמצא עובר בבל תאחר, עכ"ל. למה לא נקט רש"י, דברגל א' עובר בעשה (ר"ה ו.). ♦ כי פלוגתא היא.

ספר דברים

לא. בעל הטורים פ' ואתחנן (פרק ה' פסוק י', י"א) על פסוק לא תשא ולשמרי מצותי, שהעושה מצוה שלא לשם שמים כאילו נושא שם שמים לבטלה, ע"כ. מה הפשט בזה, הא חז"ל אמרו מתוך שלא לשמה בא לשמה. ♦ עיי' ברכות י"ז א' תד"ה העושה¹³.

12. מכתב שקבלנו מאת הרה"ג ר' דוד קאהן שליט"א (גבול יעבץ):

אולי יש לתרץ על פי דיוק של הגר"ח מוואלאזין זצ"ל בעקידה שאע"פ שהקב"ה ציוה להעלות יצחק (בראשית כ"ב ב') בא מלאך וסתר דבריו. גם כאן רש"י בא להראות רבותא שאע"פ שהקב"ה אמר (במדבר כ"ב י"ד) לא תלך עמהם, יכול מלאך לסתור (פסוק ל"ה).

13. וז"ל התוס' שם, העושה שלא לשמה נוח לו שלא נברא. וא"ת האמר רב יהודה אמר רב פרק מקום שנהגו (דף נ:) לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצות אפי' שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. וי"ל דהכא מיירי שאינו לומד אלא לקנתר חביריו והתם מיירי שלומד ע"מ שיכבדוהו, עכ"ל.

לב. וקשרתם לאות וגו' וכתבתם על מזוזות (ו' ח'). למה נקט "וקשרתם" בתפילין - "וכתבתם" במזוזה, הא גם במזוזה, קביעתה היא מצותה, ולא הכתיבה. ♦ למדרש כתיבה תמה.

לג. תרגום אונקלוס (דברים י"א כ') ותכתבינן על מזוזין ותקבעינן בסיפי ביתך ובתרעך, ע"כ. מה פי' "מזוזין", [לכא' הול"ל ותכתבינן 'במגילתא' כו' כדתרגם יונתן]. ♦ הוא מתרגם המלות וכתבתם על מזוזות ואח"כ מפרש איך.

לד. הקורא בתורה פ' כי תצא (כ"ה י"ט), אם יש לו לומר זכר (בצירי), ואח"כ במפטיר זכר (סגל), או ב' פעמים בצירי. ♦ צ"ע.

לה. דברים (כ"ז ח') וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת. אם הי' כתיבה בדיו או חקיקה בסכין (במנחות לד. לא מבואר). ♦ בתרגום יונתן אי' שהי' חקוק.

לו. רש"י ס"פ האזינו (ל"ג מ"ח ד"ה וידבר כו' בעצם), בג' מקומות נאמר "בעצם היום הזה" בנח, במצרים, אף כאן במיתתו של משה ע"כ. קשה לי, הכתיב "בעצם היום הזה" במילת אברהם ג"כ בסוף פ' לך לך (י"ז כ"ג, כ"ו). ♦ שם הוא ענין אחר לפרסם המצוה.

ספר שופטים

לז. איפה נמצא בחז"ל או בספרים תואר "שמשון הגבור". ♦ ע"י בילקוט פ' אל יתהלל הגבור¹⁴ זה שמשון¹⁵.

14. פסוק בירמיה (ט' כ"ב).

15. ז"ל הילקוט"ש (ירמיה אות רפ"ד) ואל יתהלל הגבור בגבורתו. ואל יתהלל שמשון בן מנוח בגבורתו. אמרו עליו על שמשון שמבית מושבו עד בית כתפיו ששים אמה, כיון שמת בטלה גבורתו וכו', ע"כ.

ספר מלכים

לח. מלכים-א' (י' י"ג) רש"י (ד"ה כל חפצה) בא אלי' ונולד ממנה נבוכדנצר וכו' (האריז"ל). אם זה ממקור נאמן שכך פי' האריז"ל (דנראה דבר תמוה).
♦ כ"כ בשם האריז"ל.